

interview

Harrie Rutten is besmet met het sterrenvirus. Hij bouwde zijn eigen sterrenwacht, is in talloze sterrenkundige organisaties actief en schreef een standaardwerk over telescoopoptica. En nu hangt Rutten's naamkaartje aan een planetoïde. „Kennelijk valt het op dat ik altijd bezig ben.”

Ruimtekei VOOR EEN STERRENFANAAT

door Servé Vaessen

Het had een verrassing moeten zijn. Zonder dat hij ergens van wist, zou Harrie Rutten vandaag op de Kleinplanetenvereniging in het Duitse Essen een oorkonde overhandigd krijgen met daarop de vermelding dat planetoïde 2007 RH14 voortaan bekendstaat als (236810) Rutten.

Maar in de sterrenkundige wereld pleegt nieuws zich met bijna de lichtsnelheid te verspreiden. De in Arcen woonachtige Rutten weet inmiddels wat hem op het congres over kleine planeten te wachten staat en voelt zich uitermate vereerd: „Aanvragen om kleine planeten (planetoïden) te vernoemen naar een persoon worden niet altijd gehonoreerd. Mijn inzet in Duitsland was voor de amateursterrenkundige Rolf Apitzsch aanleiding om mijn naam voor te stellen voor een door hem in 2007 ontdekte planetoïde. Die aanvraag is nu toegekend. Familie en vrienden regelde en sommigen vonden zelfs dat dit al eerder had moeten gebeuren. Het leuke is dat ik deze maand ook 65 wordt, waardoor deze bijzondere verjaardag een extra feestelijk tintje krijgt.”

Dat een ruimtekei voor altijd je naam mag dragen, geldt vooral in kringen van hobbyastronomen als groot eerbetoont. Maar deze hulde komt niet zomaar uit de lucht vallen. „De belangstelling voor sterrenkunde heb ik geërfd van mijn grootvader”, zegt Rutten. „Hij nam me als dertjarige al op de arm om naar de maan en de planeten te kijken. Daarvan kan ik mij niets meer herinneren, maar omdat ik als kind rond bedtijd altijd sterretjes wilde kijken, kreeg ik op mijn tiende van Sinterklaas een telescoop. Sindsdien is het sterrenvirus nooit meer overgegaan.”

Wat ooit begon als een onschuldige hobby, groeide uit tot een levensvervullende passie. Een overzicht van

Rutten's activiteiten op dit terrein is meer dan indrukwekkend. Van het bouwen van een eigen sterrenwacht in zijn achtertuin tot het schrijven van talloze artikelen in populaire sterrenkundebladen en het geven van lezingen in binnen- en buitenland. Naast het voorzitterschap van de Venlose weer- en sterrenkundige vereniging 'Jean Delsing' is de Arcense amateursterrenwacht actief in nog een stuk of tien sterrenkundige organisaties in Nederland, Duitsland en Amerika. Vaak als bestuurder en (mede)oprichter.

Een van de sterrenkundige deelgebieden waarin Rutten zich gespecialiseerd heeft, is het observeren van planetoïden die voor sterren langs schuiven. Door een dergelijke bedekking vanuit verschillende waarnemingspunten nauwkeurig te timen, kunnen astronomen de omvang en de vorm van de planetoïde afleiden. Daarvoor zijn internationale waarnemingscampagnes nodig, waarbij Rutten uitgebreide netwerk uitermate goed van pas komt. Sterbedekkingen door planetoïden is een van de weinig terreinen waarin amateurs een zinvolle wetenschappelijke bijdrage in de astronomie kunnen leveren.

En of dat nog niet genoeg is, ontwerpt Rutten - van huis uit opticus bij een kopieermachinefabrikant - ook nog nieuwe telescoopsystemen. „Bijna al mijn vrije tijd besteed ik aan astronomie. Gelukkig komt mijn vrouw ook

uit een sterrenkundig nest, want haar vader was al met telescopen in de weer. Zij geeft mij alle vriendschap, ook al krijgt zij af en toe wat minder aandacht en blijven de klusjes thuis soms wat langer liggen. Daarvoor ben ik haar heel dankbaar.”

Rutten heeft zijn internationale bekendheid vooral te danken aan Telescope Optics, dat hij in 1988 samen schreef met zijn vriend Martin van Venrooy uit Geleen. Het boek groeide uit tot een internationaal standaardwerk voor telescoopontwerpers. De vernoeming van planetoïde 2007 RH14 is dan ook niet het eerste eerbetoont dat Rutten ten deel valt. Verschillende nationale en internationale onderscheidingen mocht hij al in ontvangst nemen, waaronder Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. „Kennelijk valt het op dat ik altijd bezig ben”, zegt Rutten met gevoel voor understatement.

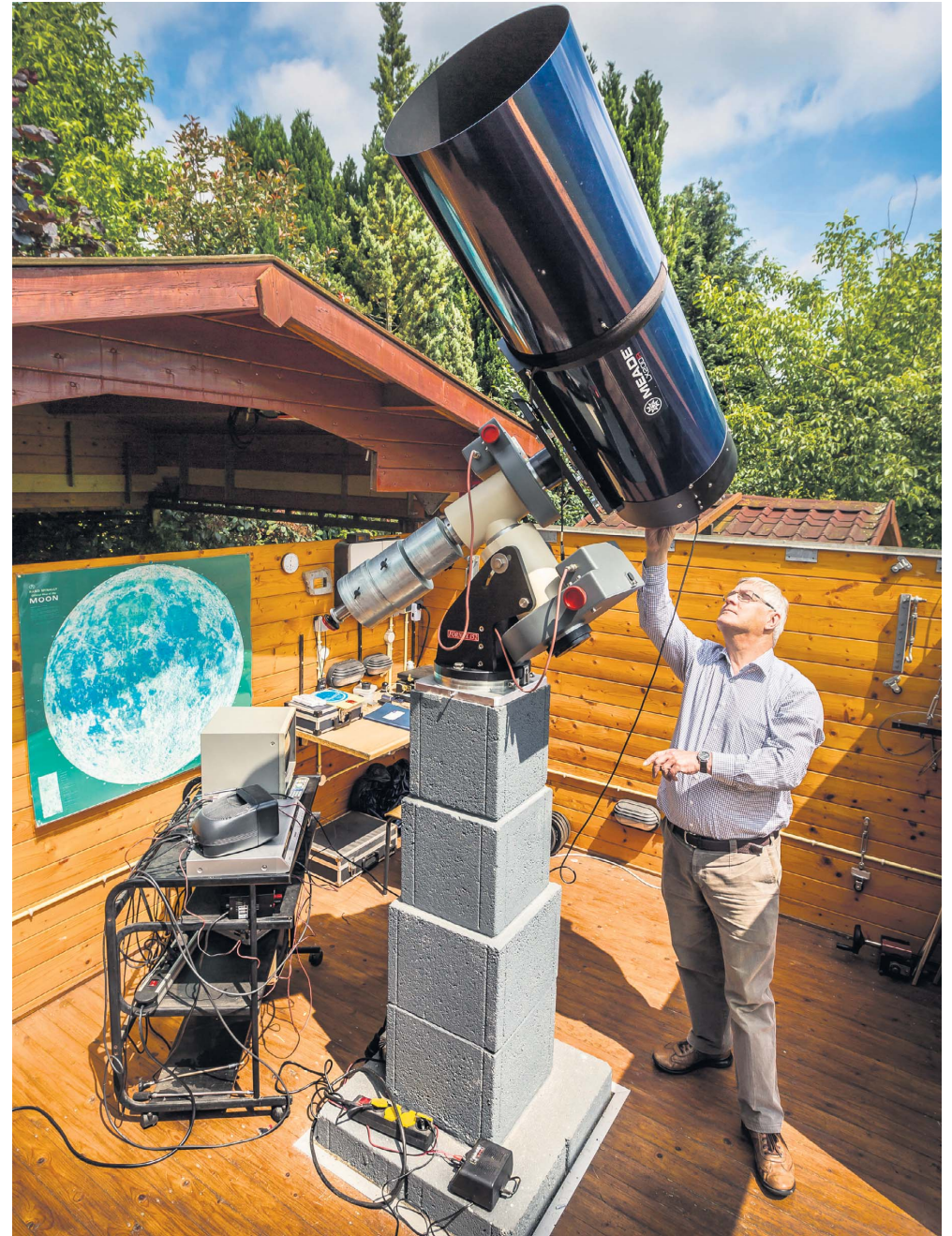
In 2004 ontmoette Rutten op dezelfde bijeenkomst in Essen waar nu de planetoïdenoorkonde op hem wacht, de Duitse amateursterrenkundige Rolf Apitzsch. Er ontstond al snel een vriendschap en sindsdien is Rutten een graag geziene spreker op de jaarlijkse Kleinplanetenconferentie. „Harrie verrijkt onze groep met zijn professionaliteit, creativiteit en humor”, zegt Apitzsch. „Hij vormt ook een brug tussen Nederlandse en Duitse sterrenkundeamateurs.” Op de door hemzelf gebouwde

sterrenwacht in Wildberg ontdekte Apitzsch tussen 2004 en 2010 maar liefst 68 planetoïden, waaronder 2007 RH14: „Ik heb de planetoïde meerdere jaren nauwgezet gevolgd en zijn baan bepaald, zodat hij door de Internationale Astronomische Unie (IAU) het officiële nummer 236810 toegewezen kreeg.”

Dat Apitzsch Rutten bij de IAU voorgedragen heeft, ligt volgens de Arcenaar mede aan de helpende hand die hij de Duitser toestak toen die tegen een optisch probleem met een telescoopaccessoire aanliep. „Ik kon hem op weg helpen door aan te geven wat het probleem was en hoe hij het verder kon aanpakken. Per toeval kwam ik erachter dat er al in 2008 een aanvraag is gedaan door de secretaris van 'Jean Delsing'. De door de IAU verspreide circulaire over de vernoeming verwijst naar mijn activiteiten op het terrein van de optica, de vele lezingen, artikelen en Telescope Optics. En omdat er ook al een eerdere voordracht lag, heeft die van Rolf vermoedelijk de doorslag gegeven.”

Ook met het pensioen voor de deur weet Rutten nog lang niet van ophouden. „Wat ik nu bereikt heb, zelfs in de professionele astronomische optica, reikt ver boven mijn eerdere verwachtingen uit. Dat ik zover gekomen ben, is eigenlijk toeval. Ik heb er in ieder geval nooit bewijst naartoe gewerkt. Mijn verlanglijstje is nog hetzelfde als vijftig jaar geleden: leuke dingen met sterrenkunde doen en anderen daarin mee laten genieten. Vooral het zelf onderzoeken en uitleggen van de werking van telescopen heeft mij altijd geboeid.”

Samen met de Belg Jean-Pierre Grootaert heeft Rutten zich inmiddels op een nieuw project gestort: 'Sterren fonkelen voor iedereen'. „Het heeft als doel om kinderen met een leacherstand een eenvoudige telescoop te laten bouwen, waarmee zij onder begeleiding van een publiekssterrenwacht de sterrenhemel kunnen waarnemen”, legt Rutten uit. „We hebben inmiddels al meer dan honderd aanvragen uit België, Nederland en Duitsland en dus zijn we op zoek naar extra sponsoren.” Maar eerst is er vandaag de bijeenkomst in Essen. „Ik weet zeker dat het een fantastische dag wordt. Heel gezellig en heel leerrijk.”

Sterrenkundige Harrie Rutten bij zijn telescoop die in een tuinhuisje met afrolbaar dak staat. Dit is een van de grootste sterrenkijkinstallaties in Nederland.

foto Laurens Eggen

Enkele planetoïden zijn van dichtbij bezocht door ruimtesondes, zoals hier de 30 kilometer grote planetoïde Eros, gefotografeerd door de Amerikaanse verkenners NEAR, foto NASA/JHUAP